

ВІДГУК

**офіційного опонента про дисертацію Колесник Катерини Василівни
з теми: «Формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5-6-х
класів у процесі навчання новогрецької мови»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (новогрецька мова)**

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямами наукових досліджень. Розвиток і поширення зв'язків у різних галузях між Україною та іншими країнами світу зумовили зближення її, зокрема, з країнами Європи. Особлива роль еллінізму в розвитку світової цивілізації загалом і української культури зокрема, історичний зв'язок між країнами, а також тисячолітнє проживання греків на території сучасної України сприяли відродженню традицій грецьких національних меншин і пожвавленню інтересу до вивчення діалектів місцевих греків й новогрецької мови. У місцях компактного проживання греків (Маріуполь, Запоріжжя, Одеса, Львів, Харків, Херсон), сформовано мережу навчальних закладів для вивчення новогрецької мови як першої чи другої іноземної або як факультативного курсу, проте шкіл із вивченням грецької мови як мови національних меншин на території України й донині немає.

Обмеження освітніх заходів переважно факультативним вивченням новогрецької мови, відсутність систематичного вивчення історії та культури Греції і греків України потребують пошуку нових принципів і підходів до навчання новогрецької мови в загальноосвітніх навчальних закладах України. З огляду на це набуває актуальності принцип вивчення мови та культури, застосуванню якого в сучасній педагогіці сприяють об'єктивні зміни у світі, зокрема тісні взаємозв'язки між різними країнами, більш глибоке розуміння полікультурності світу й цінностіожної культури, а також інтенсивне вивчення діалогу культур, формування нових (міждисциплінарних) наукових напрямів, наприклад, таких, як міжкультурна комунікація, лінгвокультурологія тощо.

У цьому контексті актуальність теми дисертаційної праці К.В.Колесник не викливає сумнівів, оскільки вона спрямована на розроблення й теоретичне обґрунтування методики формування лінгвокультурологічної компетентності учнів на уроках новогрецької мови.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України: «Науково- методичні засади конструювання підручників з мов і літератур етнічних меншин для початкової й основної школи» (реєстраційний номер 0108U000257), «Науково- методичні засади реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання мов і літератур

етнічних меншин у початковій та основній школі» (реєстраційний номер 0112U000336).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Зміст дисертації охоплює основні аспекти теми дослідження. Науковий і творчий задум автора та етапи реалізації його повною мірою представлені у вступові.

Загалом дисертацію К.В.Колесник вирізняє наявність системного аналізу теоретико-методологічного надбання вітчизняної і зарубіжної науки, що дало змогу простежити типологію наукових поглядів і підходів на сутність і зміст базових понять дослідження *лінгвокультурологічна компетентність, система вправ, національно-культурний компонент змісту навчання, рецептивні вправи, репродуктивні вправи, продуктивні вправи, текст*.

Заслуговує на схвальну оцінку глибина теоретичного аналізу філософських, соціолінгвістичних, психолого-педагогічних досліджень, що й стали зasadничими у питаннях розроблення методики формування лінгвокультурологічної компетентності учнів на уроках новогрецької мови.

Рецензоване дослідження містить три взаємопов'язані розділи, що дають змогу простежити перебіг наукового пошуку, характер змін у системі навчально-виховного процесу та результативність цього процесу – якісні та кількісні доказники мовної підготовки учасників педагогічного експерименту.

Перший розділ «Теоретичні засади формування лінгвокультурологічної компетентності на уроках новогрецької мови у 5-6-х класах» присвячено різноаспектному аналізові філософських, лінгвістичних, лінгвокультурологічних підходів до сутності, змісту, структури поняття «лінгвокультурологічна компетентність», психолого-педагогічних особливостей, лінгводидактичних засад формування лінгвокультурологічної компетентності в учнів 5-6 класів на уроках новогрецької мови.

Аналіз і синтез наукових студій дозволив К.В.Колесник запропонувати власне визначення лінгвістичної обдарованості старшокласника, під яким вона розуміє «інтегральну характеристику особистості учня; предметних (спеціальних) компетенцій (комунікативної та соціокультурної) у змісті навчання мови; уміння особистості усвідомлено враховувати, розуміти й інтерпретувати знання культурного та соціального контекстів національної культури у процесі навчання мови і навчального/міжкультурного спілкування».

Дисерантка глибоко осмислила найбільш авторитетні джерела психологічної науки задля вивчення *психофізіологічних і психологічних особливостей учнів 10–12 років*, простежила взаємозв'язок між психологічними складниками пізнавального процесу (мисленням, сприйманням, пам'яттю, увагою,) та педагогічним інструментарієм, для розроблення ефективної методики формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5-6 класів у процесі навчання новогрецької мови.

Досить вичерпно представлено лінгводидактичні засади методики формування лінгвокультурологічної компетентності, що ґрунтуються на засадах соціокультурного, міжкультурного, комунікативного, компетентнісного підходів. У роботі виокремлено лінгвокультурологічний підхід, оскільки, як

правомірно зазначає дисертація, він ґрунтуються на ідеї взаємопов'язаного вивчення мови і культури й під час навчання мови дає змогу інтерпретувати мовну семантику як результат культурного досвіду.

Другий розділ – «Стан навчання новогрецької мови у загальноосвітніх навчальних закладах України в контексті формування лінгвокультурологічної компетентності учнів» – створює цілісне враження про сучасну практику навчання новогрецької мови. Зокрема, у ньому представлено докладний аспектний аналіз підручників і посібників з новогрецької мови, визначено потребу подальшого удосконалення їх та методики організації навчання за ними.

У процесі проведення констатувального етапу педагогічного експерименту було з'ясовано, що під час вивчення новогрецької мови процес формування лінгвокультурологічної компетентності не набув послідовної реалізації саме через недостатню розробленість змістової сторони й методичного забезпечення, які б відображали теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми, пропонували б конкретну методику, яка б мала на меті формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5–6-х класів.

Заключний (третій) розділ роботи – «Дослідно-експериментальна робота з формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5- класів на уроках новогрецької мови» – відображає зміст, мету й завдання, технологічні етапи, хід і результати експерименту.

Спираючись на наукові дослідження з методики, психології, психолінгвістики, лінгвокультурології, дидактики, К.В.Колесник визначила таку *гіпотезу* експерименту: формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5–6-х класів у процесі навчання новогрецької мови стане ефективнішим за умови використання комплексу вправ і завдань, спрямованих на опанування лінгвокультурологічних знань та формування умінь і навичок учнів.

Для реалізації поставленої мети і перевірки гіпотези дисертація визначила принципи та критерії відбору текстів культурознавчого змісту, дібрала відповідний дидактичний матеріал; виокремила ефективні методи лінгвокультурологічної роботи з використанням дібраного матеріалу; визначила складники лінгвокультурологічної компетентності та якісні показники сформованості цієї компетентності; розробила комплекс вправ і завдань для формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5-6-х класів у процесі навчання новогрецької мови; здійснила моніторинг сформованості лінгвокультурологічної компетентності учнів експериментальних і контрольних класів.

Наведені статистичні дані про результати експериментального навчання не викликають сумнівів, вони засвідчують, що методика формування лінгвокультурологічної компетентності, розроблена К. В. Колесник, є ефективною і може бути рекомендованою до впровадження у практику навчання новогрецької мови в школах України. Загалом експериментальна частина дисертації свідчить про сумлінну практичну перевірку висунutoї гіпотези. Вірогідність висновків підтверджується результатами аналізу виконаних учнями 5-6 класів завдань, проведених в експериментальних і контрольних класах.

3. Оцінювання новизни й достовірності досліджень. Найбільш суттєвими і важливими здобутками, що одержані К. В. Колесник особисто і характеризують новизну її дисертації, вважаємо такі результати: теоретичне обґрунтування й розроблення методики формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5–6-х класів у процесі навчання новогрецької мови; виокремлення складників лінгвокультурологічної компетентності, визначення критеріїв відбору лінгвокультурологічного навчального матеріалу; уточнення сутності поняття «лінгвокультурологічна компетентність»; розроблення комплексу вправ і завдань для формування лінгвокультурологічної компетентності, основою якої є використання тексту як провідного засобу створення соціокультурного середовища.

У дослідженні вдосконалено лінгвокультурологічний напрям оновлення змісту навчального предмета «новогрецька мова»; діагностувальний інструментарій дослідження лінгвокультурологічної компетентності учнів (за якісними показниками сформованості лінгвокультурологічної компетентності).

4. Практичне значення отриманих результатів.

Нам імпонує практична спрямованість, рецензованої дисертації. Це знайшло яскраве відображення в розробленні оригінальних рецептивних, репродуктивних та продуктивних вправ і завдань, спрямованих на ознайомлення учнів із культурно-ціннісними поняттями, усвідомлення їх універсального значення та національної самобутності; засвоєння знань мовленнєвого етикету.

Лінгводидактичний доробок К. В. Колесник, викладений у розділах дисертації, а також у додатках, пропозиції й рекомендації, вміщені в статтях, можуть слугувати підґрунттям для реалізації на практиці важливих освітніх завдань.

5. Дискусійні положення й зауваження.

Високо оцінюючи рецензовану дисертацію, привертаю увагу до окремих аспектів її, що потребують уточнення, пояснення чи корекції, а саме:

1. Нам видається, що у першому розділі варто було виокремити параграф «Лінгвістичні засади формування лінгвокультурологічної компетентності учнів», оскільки саме лінгвокультурологія визначає зміст відповідної роботи на уроках мови, до того ж у дисертації (підрозділ 1.3) репрезентовано генезу розвитку мови й культури на основі вивчення праць В. фон Гумбольдта, Ю.Лотмана, М.Бахтіна, Ю.Караулова, А.Вежбицької та ін. дослідників, проаналізовано студії В.Пападопулоса В.Маслової. Зазначені в роботі відомості про теоретичні засади формування лінгвокультурологічної компетентності доречно доповнити покликаннями на лінгвістичні студії О. Левченко, О. Селіванової з проблем лінгвокультурології. На жаль, поза увагою дослідниці залишився й підручник з лінгвокультурології, підготовлений колективом авторів за загальною редакцією О. Потапенка (Корсунь-Шевченківський, 2014).

2. Потребують уточнення деякі визначення, запропоновані дослідницею, зокрема *міжкультурного складника лінгвокультурологічної компетентності* учнів. Видається доцільним подати частину визначення «*відсутність культурного шоку в процесах*

міжкультурної комунікації....» в такому формулюванні «здатність до продуктивної міжкультурної комунікації». На нашу думку, варто було більш докладно розкрити й критерії відбору тематики ситуативного спілкування, уміщеної до експериментальної програми.

3. Третій розділ дисертації нам видається перевантаженим теоретичними відомостями про принципи, методи навчання, робота значно виграла б, якби в третьому розділі більше уваги приділити описові особливостей застосування того чи того принципу, методу, виду вправи в експериментальному навчанні, увиразнити методичні рекомендації щодо їх застосування, деталізувати принципи відбору й побудови комплексу вправ і завдань для формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5-6 класів.
4. Певним чином дисертантка обходить увагою проблему рівнів готовності учнівського колективу до навчання за інтерактивними технологіями. Доречно було б конкретизувати поетапність залучення учнів до співпраці саме за допомогою цих методів.
5. Робота б значно виграла, якби в додатках було подано фрагменти уроків, що ілюстрували б використання розробленого дисертанткою комплексу вправ і завдань.
6. На жаль, дисертаційна робота не є взірцевою у плані мовного оформлення, зокрема впадає у вічі зловживання пасивною формою (наприклад, «мотивація визначається особистими спонуканнями і потребами...», «внутрішня мотивація поділяється...», «Лінгвокультурологія у школі часто актуалізується як етнокультурологія», «нами було проведено анкетування вчителів» тощо); трапляються мовні помилки і технічні огріхи («відсутні розробки», «слід звернути увагу»; (наявні випадки некоректного цитування, коли у покликаннях на джерело біля цитати не вказано сторінку); не завжди уніфіковано подано покликання на праці науковців: Василіс Пападопулос, Геннадій Аніміца; К. Балабанова, С. Пахоменко, О. Проценко-Пічаджі; Ю. А. Потіпак, О.М.Добра та ін. Не заперечую внеску Ю.Караурова у розвиток методики, однак він передусім лінгвіст, тому некоректно в роботі називати його методистом.

Утім, висловлені зауваження та рекомендації не спростовують високого рівня роботи й істотно не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження. Вважаємо, що дисертаційна праця К. В. Колесник стане поштовхом до подальшого студіювання багатьох актуалізованих проблем.

Загальний висновок

Дисертація Катерини Василівни «Формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5-6-х класів у процесі навчання новогрецької мови» є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням.

За рівнем наукової новизни та практичним значенням дисертація відповідає вимогам п. 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», а розроблені в ній теоретичні положення й отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток теорії та методики навчання новогрецької мови. Колесник Катерина Василівна заслуговує присудження їй

наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (новогрецька мова).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри української мови
Київського університету
імені Бориса Грінченка

О. М. Горошкіна

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС

О. М. Горошкіна ЗАСВІДЧУЮ

(ПІБ)

О. М. Горошкіна
19.05.2017 р.